ప్రచురణార్థమైన

భారతదేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానము

సివిల్ అప్పీలేట్ అధికార పరిధి

సివిల్ అప్పీల్ నెం 716 OF 2023

SLP (C) నెంబరు.15793 OF 2019 నుండి ఉద్భవించింది

అజయ్ దాబ్రా . అప్పీలు దారు(లు)

వర్సెస్

ప్యారే ర్యామ్ మరియు ఇతరులు ...ప్రతి వాదు(లు)

సివిల్ అప్పీల్ నెం.... OF 2023

(SLP (C) నెంబరు.15848of 2019 నుండి ఉద్భవించింది)

అజయ్ దాబ్రా ... అప్పీలుదారు(లు)

వర్సెస్

సుందర్ సింగ్ మరియు ఇతరులు ... ప్రతి వాదు(లు)

తీర్పు

సుధాంశు ధూలియా. న్యాయమూర్తి

అనుమతి మంజూరు చేశారు.

2. ఈ రెండు అప్పీ ళ్ళను నిర్దిష్ట పనితీరు కోసం పిటిషనర్ వేసిన దావా కొట్టి వేయబడింది, తరువాత హైకోర్టులో అతని మొదటి అప్పీలు ఆలస్యం కారణంగా కొట్టి వేయబడింది.
ప్రతి వాది /అప్పీలుదారుడు ఈ ఒప్పందంలో భాగస్వామి కాదని మనం ఇక్కడ పేర్కొన వచ్చు. నిర్దిష్ట పనితీరును కోరింది. హిమాచల్ ప్రదేశ్ లోని 'వ్యవసాయ భూమిని విక్రయించేందుకు మె సర్స్

హిమాలయన్ స్కై విలేజ్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ అనే కంపెనీకి, ప్రతివాదికి మధ్య ఒప్పందం కుదిరింది. రెండు ప్లాట్లకు సంబంధించి రెండు వేర్వేరు "అమ్మకపు ఒప్పందాలు" అమలు చేయబడ్డాయి, అందువల్ల రెండు సివిల్ దావాలు దాఖలు చేయబడ్డాయి.

3. పై రెండు అప్పీళ్లలో, హిమాచల్ ప్రదేశ్ హైకోర్టు సింగిల్ జడ్జి 2018 యొక్క సిఎం పి (ఎం) నెం.75 మరియు 2018 యొక్క సిఎం పి (ఎం) నెం.76 లో జారీ చేసిన 17.12.2018 నాటి ఉత్తర్వులకు వ్యతిరేకంగా ఉమ్మడి సవాలు ఉంది. క్షమాభిక్షకు కేటాయించిన కారణాలు తగినవికానందున 254 రోజుల జాప్యాన్ని క్షమించడానికి నిరాకరిస్తూ, పరిమితి చట్టం, 1963లోని సెక్షన్ 5 కింద దాఖలు చేసిన ఆలస్య క్షమాభిక్ష దరఖాస్తులను కొట్టివేస్తూ ఉత్తర్వులు జారీ చేసింది. ఆలస్యాన్ని క్షమించినందుకు.. నిర్దిష్ట పనితీరు కోసం పిటిషనర్ ఇంతకు ముందు రెండు దావాలు దాఖలు చేశారు (నంబర్లు 28/2012 మరియు 29/2012), వాటిని 30.12.2016 నాటి ఉత్తర్వుల ద్వారా కులు జిల్లా న్యాయమూర్తి తోసిపుచ్చారు.

4. అప్పీలుదారు ప్రకారం జాప్యాన్ని క్షమించాలి మరియు అతని అప్పీలును దాని అర్హతల ఆధారంగా విచారించాలి.

5. ఇక్కడ మన దగ్గర ఉన్నది స్వచ్ఛమైన పౌర విషయం. చట్టప్రకారం నిర్దేశించిన నిర్ణీత గడువులోగా అప్పీల్ దాఖలు చేయాలి. ఆలస్యానికి తగిన కారణాన్ని కోర్టు ముందు చూపినప్పుడు మాత్రమే ఆలస్యంగా వచ్చిన అప్పీళ్ళను క్షమించవచ్చు. కాబట్టి ఆలస్యాన్ని క్షమించమని కోరే పిటిషనర్ ప్రతి రోజు ఆలస్యాన్ని వివరించాలి. న్యాయస్థానాలు తమ విషయంలో ఉదాసీనంగా వ్యవహరించకూడదన్నది వాస్తవం. ఆలస్యాన్ని క్షమించేటప్పుడు, మరియు ప్రతి రోజు ఆలస్యానికి వివరణను అక్షరాలా తీసుకోకూడదు, కానీ ఆలస్యం కోసం సహేతుకమైన వివరణ ఉండాలి అనేది వాస్తవం. ప్రస్తుత కేసులో ఈ జాప్యాన్ని కోర్టు సంతృప్తి పరిచేలా వివరించలేదు. మొదటి అప్పీలు దాఖలు చేయడంలో 254 రోజులు ఆలస్యం కావడానికి పిటిషనర్ కేటాయించిన ఏకైక కారణం కోర్టు రుసుము చెల్లించడానికి తగినంత నిధులు తన వద్ద లేకపోవడం! పిటిషనర్ సంపన్న వ్యాపారవేత్త, హోటల్ యజమాని కావడంతో జాప్యానికి ఇది తగిన కారణమని తేలలేదు. ఏదేమైనా, అప్పీలుదారునికి నిధుల కొరత ఉందని, సంబంధిత సమయంలో కోర్టు రుసుము చెల్లించలేకపోయాడనే వాదన కోసం కూడా, లోపభూయిష్టమైన పిటిషన్ దాఖలు చేయడానికి చట్టంలో అవకాశం ఉన్నందున అప్పీల్ దాఖలు చేయడానికి ఏదీ అతన్ని నిరోధించలేదు. అప్పీలు, అనగా, కోర్టు రుసుముకు సంబంధించినంత వరకు లోపం ఉన్న అప్పీలు, కోర్టు ఇచ్చిన గడువులోగా కోర్టు రుసుము చెల్లించినట్లయితే. సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, 1908 లోని సెక్షన్ 149 గురించి మనం ఈ క్రింది విధంగా ప్రస్తావిస్తాము:-

"*సెక్షన్ 149: సర్దుబాటు చేసుకునే అధికారం కోర్టు రుసుముల లోపం.*– కొన్ని సందర్భములలో కొన్ని డాక్యుమెంట్ల పై చట్టము నిర్దేశించిన ప్రకారము కోర్టు ఫీజు చెల్లింపబడకపోయి ఉండవచ్చు. అటువంటి సందర్భములు కోర్టు దృష్టికి వచ్చినప్పుడు సదరు డాక్యుమెంటు పై చట్టము నిర్దేశించిన విధముగా కోర్టు ఫీజు చెల్లించవలసిందిగా కోర్ట్ ఆదేశిస్తుంది. ఆ విధముగా కోర్టు ఫీజు చెల్లిపబడినప్పుడు ఆ డాక్యుమెంటు పై చెల్లింపబడవలసిన మొత్తము కోర్టు ఫీజు దావా ప్రారంభములోనే చెల్లింపబడినట్లుగా భావింపబడి ఆ డాక్యుమెంటు చెల్లుబాటు అవుతుంది.

సెక్షన్ 149 సి.పి.సి ఒక మినహాయింపుగా లేదా కోర్టు ఫీజు చట్టం 18701 లోని సెక్షన్ 4 కు ఒక నిబంధనగా కూడా పనిచేస్తుందని ఈ కోర్టుతో పాటు వివిధ హైకోర్టులు పేర్కొన్న విషయాన్ని కూడా నొక్కిచెప్పాల్సిన అవసరం ఉంది. సెక్షన్ 4 ప్రకారం కోర్టు రుసుం లేకుండా హైకోర్టులో అప్పీల్ దాఖలు చేయడానికి వీల్లేదు. అయితే ఈ నిబంధనను మనం పైన ప్రస్తావించిన సిపిసి సెక్షన్ 149తో పాటు చదవాలి. సిపిసిలో సెక్షన్ 149 ను చేర్చడానికి సంక్షిప్త నేపథ్యం ఈ అంశాన్ని వివరిస్తుంది.

[1] సెక్షన్ 4:– హైకోర్టులు తమ అసాధారణ అధికార పరిధిలో దాఖలు చేసిన డాక్యుమెంట్లు మొదలైనవాటిపై రుసుములు: ఈ చట్టంలోని మొదటి లేదా రెండవ షెడ్యూలులో పేర్కొన్న ఏ విధమైన డాక్యుమెంట్లను రుసుములతో సహా ఛార్జ్ చేయదగినదిగా, అటువంటి హైకోర్టులు తన అసాధారణమైన ఒరిజినల్ సివిల్ అధికార పరిధిని ఉపయోగించి అటువంటి కోర్టుకు వచ్చే ఏ సందర్భంలోనైనా దాఖలు చేయరాదు, ప్రదర్శించకూడదు లేదా నమోదు చేయకూడదు లేదా స్వీకరించకూడదు లేదా సమర్పించకూడదు; దాని అసాధారణ ఒరిజినల్ క్రిమినల్ అధికార పరిధిని ఉపయోగించడం; వారి అప్పీలేట్ అధికార పరిధిలో: లేదా 1[కోర్టు యొక్క సాధారణ ఒరిజినల్ సివిల్ అధికార పరిధిని ఉపయోగించి ఇచ్చిన తీర్పులు కాకుండా) లేదా ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ మంది న్యాయమూర్తులు లేదా డివిజన్ కోర్టు యొక్క అప్పీళ్లకు సంబంధించి తన అధికార పరిధిని ఉపయోగించడంలో;—లేదా 2[తీర్పుల నుండి అప్పీళ్లకు సంబంధించి (సాధారణ ఒరిజినల్ సివిల్ అధికార పరిధిని ఉపయోగించి ఇచ్చిన తీర్పులు కాకుండా) కోర్టు) లేదా ఆ కోర్టు యొక్క ఒకటి] లేదా అంతకంటే ఎక్కువ మంది న్యాయమూర్తులు, లేదా ఒక డివిజన్ కోర్టు; లేదా కోర్టుల నుండి అప్పీళ్లకు సంబంధించి దాని అధికార పరిధిని ఉపయోగించడం; రిఫరెన్స్ మరియు రివిజన్ కోర్టులుగా:—లేదా రిఫరెన్స్ లేదా రివిజన్ కోర్టుగా దాని అధికార పరిధిని ఉపయోగించడంలో; అటువంటి డాక్యుమెంట్ కు సంబంధించి, అటువంటి డాక్యుమెంట్ కొరకు సరైన రుసుముగా పైన పేర్కొన్న షెడ్యూళ్లలో దేనిలోనైనా సూచించిన దానికంటే తక్కువ మొత్తంలో రుసుము చెల్లించాల్సి ఉంటుంది.

6. కోర్టు ఫీజుల చట్టంలోని సెక్షన్ 4 కింద ఇచ్చిన నిబంధన కొన్నిసార్లు చాలా కఠినమైనదిగా భావించబడింది మరియు ఈ కారణంగా పాత సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ అంటే 1882 లో, 1892 లో ఒక సవరణ చేర్చబడింది, ఇది సెక్షన్ 522–ఎ. క్రింది విధంగా:–

"అప్పీల్ లేదా దరఖాస్తు మెమోరాండం ఉంటే తీర్పును పునఃసమీక్షించడం కొరకు పరిమితి యొక్క సరైన వ్యవధిలో, కానీ తగినంత స్టాంప్ చేయని కాగితంపై వ్రాయబడింది, మరియు స్టాంప్ యొక్క అసమర్థత వైపు నుంచి

జరిగిన పొరపాటు వల్ల అప్పీలుదారుడు లేదా దరఖాస్తుదారుడు మొత్తం గురించి అవసరమైన స్టాంపులు, మెమోరాండం అప్పీల్ లేదా అప్లికేషన్ ఒకే విధంగా ఉండాలి ప్రభావం, మరియు అది చెల్లుబాటు అయ్యేలా ఉండాలి సరిగ్గా స్టాంప్ చేయబడింది:

అటువంటి అప్పీలు లేదా అప్లికేషన్ ఉంటే అప్పీలుదారుడు తప్ప తిరస్కరించబడదు లేదా దరఖాస్తుదారుడు అవసరమైన స్టాంపును అందిస్తాడు కనుగొన్న తరువాత సహేతుకమైన సమయంలో కోర్టు సరిదిద్దాల్సిన తప్పు గురించి.

7. పై నిబంధన తరువాత 1908 సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ లో భిన్నమైన పదాల రూపంలో ఉన్నప్పటికీ, ప్రస్తుతం ఉన్న సెక్షన్ 149 లో అమలు చేయబడింది. **మన్నన్ లాల్** లో వి. **శ్రీమతి చోటాకా బీబీ & ఓర్స్.** ఈ కోర్టు సిపిసి సెక్షన్ 149 మరియు కోర్టు ఫీజుల చట్టంలోని సెక్షన్ 4 తో వ్యవహరించేటప్పుడు, మేము పైన చెప్పినట్లుగా సవరణ చరిత్రను ప్రస్తావించింది మరియు ఈ విషయాన్ని దాని పేర్కొంది. తీర్పులోని 12, 13వ పేరా:-

> "**12.** అందువల్ల పై విభాగం ఉపశమనం కలిగిస్తుంది. కోర్టు ఫీజుల చట్టంలోని సెక్షన్ 4 యొక్క కఠినత మరియు ఇది కోర్టు తన విచక్షణాధికారంపై ఆధారపడి ఉంటుంది పిటిషన్ దాఖలు చేసిన వ్యక్తిని అనుమతించండి లోపభూయిష్టమైన కోర్టుతో అప్పీల్ మెమొరాండం లోపాన్ని సరిదిద్దడానికి రుసుము మరియు అటువంటి లోపాన్ని సరిదిద్దడం ద్వారా వీటిని నయం చేస్తుంది మెమోరాండంలో లోపం లేదు అది తయారైన కాలం కానీ కాలం నుంచి దీనిని మొదట కోర్టులో ప్రవేశపెట్టినప్పుడు..
>
> **13.** ప్రశ్నను పరిగణనలోకి తీసుకున్నప్పుడు మా దృష్టిలో అప్పీలు యొక్క నిర్వహణ గురించి ల్లించిన కోర్టు ఫీజు ప్రారంభించడానికి సరిపోలేదు కానీ లోపం తరువాత సరిదిద్దబడుతుంది కోర్టు ఫీజుల చట్టంలోని నిబంధనలు మరియు సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ చదవాలి. కలిసి సామరస్యపూర్వకమైన మొత్తాన్ని ఏర్పరచుకోవడం మరియు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడానికి ఎటువంటి ప్రయత్నం చేయకూడదు. ఒకదానిపై మరొకటి నిబంధనలు ఒక శాసనం యొక్క వ్యక్తీకరించిన పదాలు స్పష్టంగా ఉంటే తప్ప అవతలి వారి వాటిని అధిగమించండి."

8. **మన్నన్ లాల్** (పైన పేర్కొన్న)లో ఈ అంశాన్ని చాలా వివరంగా చర్చించారు, ఇక్కడ సెక్షన్ 149 సిపిసి మరియు కోర్టు ఫీజు చట్టంలోని సెక్షన్ 4 యొక్క వివరణపై వివిధ హైకోర్టులు ఇచ్చిన అనేక

తీర్పులను కోర్టు ప్రస్తావించింది. **ఎస్.వాజిద్ అలీ వర్సెస్ అలహాబాద్ హైకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పును ప్రత్యేకంగా** ప్రస్తావించింది. **మౌంట్ ఇసార్ బానో ఉర్ఫ్ ఇసార్ ఫాతిమా మరియు ఇతరులు.** దీనిలో కోర్టు తప్పనిసరిగా ఉండాలని తీర్పు ఇవ్వబడింది కోర్టు రుసుముల లోపాన్ని సరిదిద్దడానికి తన విచక్షణాధికారాన్ని ఉపయోగించండి, కానీ అది పూర్తయిన తర్వాత, ఒక పత్రాన్ని మొదట దాఖలు చేసిన తేదీలో సమర్పించి స్వీకరించినట్లుగా పరిగణించాలి, లోపాలు నయం చేసిన రోజున కాదు. అందువలన మన్నన్ లాల్(సుప్ర)**లోని ఈ న్యాయస్థానం ఈ**క్రింది విధంగా పేర్కొంది:-

"21. ఆ తీర్పులో వాడిన పదాలు లేవు. విస్తృత దిగుమతిపై అనుమానం.. అయితే అది కావచ్చు. మన ముందున్న కేసులో ఉండకూడదు అప్పీలు అని పట్టుకోవడంలో ఇబ్బంది ఆర్డర్ 41 రూల్ 1 ప్రకారం సమర్పించబడింది ఈ నిబంధన అన్నింటికీ సమానంగా కోడ్ అప్పీలుకు ప్రాధాన్యమివ్వాలని చట్టం కోరుతుంది ఒక రూపంలో ప్రజంటేషన్ అందులో సూచించిన విధంగా మెమోరాండం. ఒకవేళ అయితే కోర్టు ఫీజులు చెల్లిస్తే సరిపోదు అప్పీల్ మెమోరాండంగా మిగిలిపోదు కోర్టు తిరస్కరించే అవకాశం ఉన్నప్పటికీ.. ఒకవేళ అయితే ఫీజుల పరంగా లోటుపాట్లను సరిదిద్దుతారు. కోర్టు ఇచ్చిన ఉత్తర్వు, అది ఇలా ఉండాలి లోపాన్ని నయం చేయడం జరిగినప్పటికీ లోపాన్ని సరిదిద్దిన తేదీ, లోపాన్ని సరిదిద్దినట్లుగా పరిగణించాలి. దాని అసలు సంస్థ తేదీ..

22. పై కారణాల దృష్ట్యా మనం కనుగొంటాం. తీర్పుతో మనమే ఏకీభవించలేకపోతున్నాం. హైకోర్టు.. ప్రధాన తీర్పులో.. అప్పీల్, కారణం ఏమిటంటే అప్పీలు యొక్క మెమోరాండం ఇంతకు ముందు ఎటువంటి ప్రభావాన్ని చూపలేదు లోపాన్ని సరిదిద్దుకోవడం మరియు 1962 నవంబరు 12 తరువాత అదే జరిగింది. సెక్షన్ 3(2) ద్వారా అప్పీలు సేవ్ చేయబడలేదు యుపి చట్టం.. విజ్ఞుడైన ప్రధాన న్యాయమూర్తి అలహాబాద్ హైకోర్టు అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తం చేసింది. అప్పీల్ మెమొరాండం కాలక్రమేణా నిషేధించబడింది లోపల ఉన్న దానికంటే భిన్నమైన పునాదిపై నిలబడ్డాడు ఇందులో కోర్టు ఫీజులో లోపం ఉంది చెల్లించారు. సెక్షన్ 3 ప్రకారం.. పరిమితి చట్టం ఇది కొట్టివేయబడిన అప్పీలు. మరియు అప్పీల్ మెమోరాండం కాదు. ఎప్పుడు అందువల్ల కోర్టు ఫీజుల చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం.. విజ్ఞాపన పత్రంతో పరిమితి నియమాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడం కోర్టు ఫీజులలో లోపానికి పోలిక లేదు. తో తగిన గౌరవం మనల్ని ఆకట్టుకోలేదు తార్కికం కంటే.. ఇదివరకే చెప్పినట్లుగా, అయితే ఇందులో "అప్పీల్" అనే పదానికి నిర్వచనం లేదు సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, అది మాత్రమే కావచ్చు అప్పీలు

మెమోరాండం దాఖలు చేయడం ద్వారా ఏర్పాటు చేయబడింది. అప్పీలు పిటిషన్ దాఖలు చేయడం అందువలన ఒక విజ్ఞప్తి ఉనికిలోకి వస్తుంది; అయితే మెమోరాండం కోర్టు ఫీజులో లోపం ఉంది, అది అప్పీలు తిరస్కరణకు గురికావచ్చు మరియు ఒకవేళ తిరస్కరణకు గురైతే, గింపుకు వస్తుంది. కానీ దాన్ని రిజెక్ట్ చేయకపోతే. దీనిని సరిదిద్దడానికి అప్పీలుదారునికి సమయం ఇవ్వబడుతుంది. లోపం మరియు ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకుంటారు, సెక్షన్ 149 స్పష్టంగా పేర్కొంది. డాక్యుమెంట్ కు వాలిడిటీ ఉండాలి లోపం ఉన్నట్లుగా పునరావృత ప్రభావం మొదటి సందర్భంలో మంచిగా చేశారు. గుండా సెక్షన్ లో పరిగణన నిబంధన యొక్క కారణం 149 అప్పీల్ మెమోరాండం పూర్తి స్థాయిలో ఉండాలి బలం మరియు ప్రభావం మరియు అప్పీల్ ఉండాలి అది ఎప్పుడు పెండింగ్ లో ఉందో అది పెండింగ్ లో ఉన్నట్లుగా పరిగణించబడుతుంది స్టాంప్ రిపోర్టర్ మరియు ముందు అందులో పేర్కొన్న లోపం."

పి.కె. పళనిస్వామి వంటి అనేక తదుపరి తీర్పులలో ఈ న్యాయస్థానం ఈ వైఖరిని పునరుద్ఘాటించింది. ఎన్.ఆర్ముగం మరియు ఎ.ఎన్.ఆర్. [4]**, గణపతి హెగ్డే** వి. **కృష్ణకుడ్వ మరియు ఎ.ఎన్.ఆర్.** మరియు **కె.సి. స్కారియ** వర్సెస్. **గవర్నమెంట్ ఆఫ్ కేరళ మరియు ఎ.ఎన్.ఆర్.**

9. అప్పీలుదారుడు కోర్టు రుసుమును కొనుగోలు చేయలేని కేసు మా చేతిలో లేదు. ఆలస్యంగా అయినా చివరకు కోర్టు ఫీజు చెల్లించాడు. కానీ, కేసు యొక్క వాస్తవాలు మరియు పరిస్థితుల ప్రకారం, అప్పీల్ దాఖలు చేయడంలో జాప్యానికి కేటాయించిన కారణాలు క్షమాభిక్షకు సరైన కారణం కాలేవు. పైన పేర్కొన్న చట్ట నిబంధనల ప్రకారం అప్పీలుదారుడు కోర్టు ఫీజులో అప్పీలు దాఖలు చేయవచ్చు కాబట్టి ఆలస్యం. అందువల్ల, కేసు యొక్క వాస్తవాలు మరియు పరిస్థితుల దృష్ట్యా జాప్యాన్ని క్షమించడానికి తగినంత నిధులు లేనందున పిటిషనర్ యొక్క సెక్షన్ 5 దరఖాస్తును హైకోర్టు కొట్టివేయడం సరైనదని మేము కనుగొన్నాము. పిటిషనర్ సెక్షన్ 149 సిపిసి ప్రకారం అప్పీల్ దాఖలు చేసి, ఆ తర్వాత లోటు కోర్టు ఫీజులు చెల్లించి లోపాలను తొలగించి ఉంటే పరిస్థితి మరోలా ఉండేది. ఇది స్పష్టంగా జరగలేదు.

10. మహంత్ బిక్రమ్ దాస్ చెలా వర్సెస్ ఫైనాన్షియల్ కమిషనర్, రెవెన్యూ, పంజాబ్, చండీగఢ్ తదితరాల ***కేసులో పరిమితి చట్టంలోని సెక్షన్ 5 పరిధిని నొక్కి చెబుతూనే ఈ కోర్టు*** ఈ విధంగా పేర్కొంది:

"21. పరిమితి చట్టంలోని సెక్షన్ 5 ఒక కఠినమైన టాస్క్ మాస్టర్ మరియు న్యాయాధికారి వ్యాఖ్యానం దానిని ఒక లోపల నిక్షిప్తం చేసింది ఇరుకైన దిక్సూచి.

పెద్ద మొత్తంలో.. సెక్షన్ 5 చుట్టూ కేసు చట్టం పెరిగింది, దాని ముఖ్యాంశాలు ఏమిటంటే, ఎవరూ చేయకూడదు ఉన్న హక్కును సులభంగా లాక్కోవడం కాలక్రమేణా ఒక పార్టీలో చేరారు మరియు అందువలన ఒక కక్షిదారు కాదు తన హక్కుల గురించి వివరించాలి ప్రతిరోజూ జాప్యం.. ఇవి మరియు ఇలాంటివి వీటిని ప్రభావితం చేసే పరిగణనలు సెక్షన్ 5 దరఖాస్తుల నిర్ణయం అప్పీలుకు అవకాశం లేని కేసుల్లో.. కాలవ్యవధిలో తనకు తాను ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడుతుంది పరిమితి ఉంది కానీ ఇందులో ఒక అవకతవకలు ఉన్నాయి దాన్ని ప్రెజెంట్ చేస్తూ.. అందువలన, తక్షణ సందర్భంలో, పిలిచే సందర్భం లేదు సెక్షన్ 5, పరిమితి చట్టంలోని నిబంధనలు, లేదా హైకోర్టు రూల్ 4, చాప్టర్ 1 నిబంధనలు.. డివిజన్ బెంచ్ కు తెలిస్తే.. చాప్టర్ 2-సి లోని రూల్ 3 డైరెక్టరీ, అప్పీలును ఈ విధంగా పరిగణించేది. కాలపరిమితిలోగా దాఖలు చేయబడినవి పరిమితి, దానిని అప్రజాస్వామికంగా మార్చడం జాప్యం జరిగిందా అని పరిగణనలోకి తీసుకోండి అప్పీలు దాఖలు చేయడాన్ని క్షమించవచ్చు."

బసవరాజ్, మరో వర్సెస్ స్పెషల్ ల్యాండ్ అక్విజిషన్ ఆఫీసర్ 8 ***కేసులో సరైన*** కారణం లేని కారణంగా జాప్యాన్ని క్షమించాలని కోరుతూ దాఖలైన దరఖాస్తును తిరస్కరించిన ఈ కోర్టు పేరా 15లో ఈ క్రింది విధంగా ముగించింది:

"15. ఈ సమస్యపై చట్టం ఇలా ఉండవచ్చు ఎక్కడ అనే ప్రభావానికి సంక్షిప్తీకరించబడింది కేసును కోర్టులో ప్రవేశపెట్టారు. పరిమితికి మించి, దరఖాస్తుదారుడు ఏమిటో కోర్టుకు వివరించండి "తగిన కారణం" అంటే తగిన మరియు తగిన కారణం కోర్టును ఆశ్రయించకుండా అడ్డుకున్నారు. పరిమితిలో.. ఒకవేళ ఒక పార్టీ అయితే.. నిర్లక్ష్యంగా ఉన్నట్లు కనుగొనబడింది, లేదా లేకపోవడం వాస్తవాల పట్ల తన వంతుగా నిజాయతీ మరియు కేసు యొక్క పరిస్థితులు, లేదా కనుగొనబడినవి శ్రద్ధగా వ్యవహరించలేదు లేదా ఉండిపోయారు నిష్క్రియాత్మకంగా ఉంది, సమర్థించదగినది లేదు ఆలస్యాన్ని క్షమించడానికి గ్రౌండ్.. కోర్టు లేదు అటువంటి వాటిని క్షమించడం సమర్థనీయం కావచ్చు ఏదైనా విధించడం ద్వారా విపరీతమైన జాప్యం పరిస్థితి ఎలా ఉన్నా.. ఆ అప్లికేషన్ ఏంటంటే.. పారామీటర్ల పరిధిలో మాత్రమే నిర్ణయించబడుతుంది ఈ కోర్టు నిర్దేశించిన అంశాలకు సంబంధించి జాప్యాన్ని క్షమించండి. ఒకవేళ ఉంటే.. కక్షిదారును నిరోధించడానికి తగిన కారణం లేదు సకాలంలో కోర్టును ఆశ్రయించండి ఎటువంటి కారణం లేకుండా జాప్యం, ఎలాంటి షరతు విధించినా.. ఉల్లంఘనతో ఒక ఉత్తర్వు జారీ చేయడం చట్టబద్ధమైన నిబంధనలు

మరియు దాని గురించి పూర్తిగా నిర్లక్ష్యాన్ని ప్రదర్శించడానికి సమానం చట్టసభలకు..

అందువల్ల ప్రస్తుత పిటిషనర్ ఆలస్య క్షమాభిక్ష పిటిషన్ ను కొట్టివేయడంలో హైకోర్టు ఎలాంటి తప్పు చేయలేదని భావిస్తున్నాం.

11. ఇది పక్కన పెడితే, అర్హతల దృష్ట్యా కూడా, ఇది మన జోక్యాన్ని కోరే కేసుగా మనకు అనిపించదు. ఈ కేసులో వాస్తవాలు ఏమిటంటే, ఒకటి, ఎం/ఎస్. హిమాలయన్ స్కీ విలేజ్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ హిమాచల్ ప్రదేశ్ కు చెందిన ఓ రైతు/భూయజమానితో తన వ్యవసాయ భూమిని విక్రయించేందుకు 'అగ్రిమెంట్ ఫర్ సేల్' కుదుర్చుకుంది. హిమాచల్ ప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో ఇప్పుడు అంగీకరించిన స్థితి ఏమిటంటే, హిమాచల్ ప్రదేశ్ కౌలు మరియు భూసంస్కరణల చట్టం, 1972 లోని సెక్షన్ 118 (సంక్షిప్తంగా '1972 చట్టం') ప్రకారం, 1972 చట్టంలోని సెక్షన్ 2 (2) కింద నిర్వచించబడిన వ్యవసాయదారుడు మాత్రమే హిమాచల్ ప్రదేశ్లో భూమిని కొనుగోలు చేయవచ్చు, అంటే హిమాచల్ ప్రదేశ్లో తన భూమిని వ్యక్తిగతంగా సాగు చేసే భూయజమాని. వ్యవసాయేతరులు భూమిని కొనుగోలు చేయాల్సి వస్తే సెక్షన్ 118 ప్రకారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ముందస్తు అనుమతితో మాత్రమే చేయాలి. హిమాలయన్ స్కీ విలేజ్ ఒక ప్రైవేట్ కంపెనీ, ఇది 'వ్యవసాయదారుడు' కాదు, అందువల్ల హిమాచల్ ప్రదేశ్ లో భూమిని కొనుగోలు చేయడానికి చట్టం ప్రకారం అర్హత లేదు, అందువల్ల ప్రతివాది నిర్ణీత వ్యవధిలో ప్రభుత్వం నుండి అవసరమైన అనుమతిని పొందాలని ఒప్పందం యొక్క షరతు. ఈ ఆమోదాన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రతివాదికి ఇవ్వలేదని, ఆ తర్వాత నిర్దిష్ట పనితీరు కోసం దావా వేసిన పిటిషనర్ కు ప్రతివాది తన హక్కును కేటాయించాడని అంగీకరించారు.

హిమాచల్ ప్రదేశ్ కౌలు, భూసంస్కరణల చట్టం 1972లోని సెక్షన్ 118 ఇలా ఉంది.

"1[118. భూమి బదలాయింపు నాన్ కు వ్యవసాయదారుడిపై నిషేధం:- (1) ఏది ఏమైనా సరే.. ఏదైనా చట్టం, ఒప్పందంలో పొందుపరిచిన విరుద్ధం, ప్రస్తుతానికి ఒప్పందం, ఆచారం లేదా అమలులో ఉంది, కానీ వేరే విధంగా సేవ్ చేయండి ఈ అధ్యాయంలో ఇవ్వబడింది, బదిలీ లేదు భూమి (ఒక డిక్రీ ద్వారా బదిలీతో సహా) సివిల్ కోర్టు లేదా బకాయిల రికవరీ కోసం ల్యాండ్ రెవెన్యూ)

సేల్ డీడ్, గిఫ్ట్ ద్వారా, వీలునామా, మార్పిడి, లీజు, తనఖా స్వాధీనము, కౌలును సృష్టించుట లేదా మరే ఇతర పద్ధతి అయినా దీనిలో చెల్లుబాటు అవుతుంది. ఒక వ్యక్తి యొక్క అనుకూలత, అతడు కాదు

వ్యవసాయదారుడు.]

2[వివరణ. దీనికోసం.. ఉప విభాగం "బదిలీ యొక్క బదిలీ" అనే పదం భూమి" చేర్చబడదు.

i. వారసత్వం ద్వారా బదిలీ;

ii. ఏదైనా లేదా అన్నింటికీ అనుకూలంగా చేసిన లేదా అమలు చేయబడిన బహుమతి ద్వారా బదిలీ చేయడం దాత లేదా టెస్టర్ యొక్క వారసులు, కేసు కావచ్చు;

3. మునిసిపల్ ప్రాంతంలో భూమి లేదా భవనాన్ని లీజుకు ఇవ్వడం ద్వారా బదిలీ చేయడం;

కానీ వీటిని కలిగి ఉంటుంది

ఎ) ఒక బినామీ లావాదేవీలో వ్యవసాయేతరుడు చెల్లించిన లేదా అందించిన పరిగణన కోసం భూమిని వ్యవసాయదారుడికి బదిలీ చేయడం; మరియు

బి) ప్రత్యేక లేదా జనరల్ పవర్ ఆఫ్ అటార్నీ ద్వారా లేదా వ్యవసాయేతర వ్యక్తిని భూమిని తన ఆధీనంలో ఉంచుకోవాలనే ఉద్దేశ్యంతో ఒక ఒప్పందం ద్వారా యజమాని చేసిన అనుమతి మరియు అతను ఆ భూమికి నిజమైన యజమాని అన్నట్లుగా భూమితో వ్యవహరించడానికి అనుమతించడం.]

(2) సబ్ సెక్షన్ (1)లో ఏ వ్యక్తి అయినా అనుకూలంగా భూమిని బదిలీ చేయడాన్ని నిషేధించినట్లు పరిగణించబడదు లేదా,

(ఎ)..

(బి)..

(సి....

(డి....

(ఉ.)

(ఎఫ్....

(జి....

(హెచ్) నిర్దేశిత ప్రయోజనాల కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అనుమతితో వ్యవసాయేతరుడు."

12. మెసర్స్ హిమాలయన్ స్కీ విలేజ్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ 1972 చట్టంలోని సెక్షన్ 118 ప్రకారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నుండి అనుమతి పొందడంలో విఫలమైంది.

13. బదులుగా ఏమి జరిగిందంటే, 1972 చట్టంలోని సెక్షన్ 118 ప్రకారం కొనుగోలుదారు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నుండి అవసరమైన అనుమతిని పొందడంలో విఫలమైనప్పుడు, అది తన హక్కులను వాదికి (అంటే, ఈ న్యాయస్థానంలో ప్రస్తుత అప్పీలుదారు) కేటాయించింది మరియు ప్రతివాది ప్రతివాదులకు వ్యతిరేకంగా నిర్దిష్ట పనితీరు కోసం దావా దాఖలు చేశాడు. అనగా, సురేందర్ సింగ్– ప్రతివాది నెం.1, ఇక్కడ ప్రతివాది నెం.1. ఆ తర్వాతే అతను మెసర్స్ హిమాలయన్ స్కీ విలేజ్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్– ప్రతివాది నెం.2ను కూడా చేర్చాడు.

14. 1972 చట్టంలోని సెక్షన్ 118 ప్రకారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నుంచి అనుమతి పొందడం ఒక అత్యవసర షరతు అని, కేసు వాస్తవాలు, పరిస్థితుల దృష్ట్యా పిటిషనర్ కు సంబంధించిన నియామకం సరైనది కాదని, చెల్లుబాటు కాదని పేర్కొంటూ పిటిషనర్ వేసిన వ్యాజ్యాలను ట్రయల్ కోర్టు కొట్టివేసింది.

15. అమ్మకం ఒప్పందంలో పేర్కొన్న అన్ని ఇతర షరతులు ఈ ప్రాథమిక షరతుపై ఆధారపడి ఉంటాయి, అంటే సెక్షన్ 118 కింద రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నుండి అనుమతి. 1972 చట్టం. "అమ్మకం ఒప్పందం"లో నిర్దిష్ట క్లాజు లేదు, ఇది కొనుగోలుదారు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నుండి అవసరమైన అనుమతిని పొందడంలో విఫలమైతే, హిమాచల్ ప్రదేశ్ కు చెందిన ఒక రైతుకు తన హక్కులను కేటాయించవచ్చు మరియు అటువంటి అసైన్డ్ కు అనుకూలంగా సేల్ డీడ్ అమలు చేయడంలో అమ్మకందారుకు ఎటువంటి అభ్యంతరం ఉండదు.

16. ప్రస్తుత సందర్భంలో అసైన్ మెంట్ కు ముందు అమ్మకందారు యొక్క ముందస్తు సమ్మతి లేదా ఆమోదం లేనందున అసైన్ మెంట్ చెల్లదు. అటువంటి షరతు లేనప్పుడు మరియు ఇందులో పిటిషనర్/అప్పీలుదారుకు దాని హక్కులను కేటాయించడానికి ముందు అమ్మకందారు యొక్క అనుమతి తీసుకోబడనందున, పిటిషనర్ కు అనుకూలంగా నిర్దిష్ట పనితీరు యొక్క డిక్రీని మంజూరు చేసే ప్రసక్తే లేదు. పర్యవసానంగా, ఇది మా జోక్యాన్ని కోరే కేసు కాదు.

17. 1972 చట్టంలోని సెక్షన్ 118 యొక్క మొత్తం ఉద్దేశ్యం చిన్న కమతాలతో ఉన్న రైతులను రక్షించడం. హిమాచల్ ప్రదేశ్ లో భూమిని వ్యవసాయేతరులకు బదలాయించడానికి వీల్లేదు, ఇది ఒక ఉద్దేశ్యంతో. పేదల చిన్నపాటి వ్యవసాయ భూమిని కాపాడటం, వ్యవసాయ భూములను వ్యవసాయేతర అవసరాలకు విచ్చలవిడిగా మార్చడాన్ని నిరోధించడం దీని ఉద్దేశం.

వ్యవసాయదారుడు కాని వ్యక్తి హిమాచల్ ప్రదేశ్ లో ప్రభుత్వ అనుమతితో మాత్రమే భూమిని కొనుగోలు చేయవచ్చు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం.. అలాంటి అనుమతి ఇవ్వవచ్చా లేదా అనే విషయాన్ని ప్రభుత్వం కేసుల వారీగా పరిశీలించాలని భావిస్తున్నారు. ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో అలాంటి అనుమతి ఇవ్వకపోవడమే మంచిదని భావించింది. అయితే, బదిలీ యొక్క ఉద్దేశ్యం ఒక్కటే, ఇది వ్యవసాయేతర చర్య. కేవలం వ్యవసాయం కాకుండా వేరే అవసరాలకు భూమిని వినియోగించే రైతుకు హక్కులు కేటాయించడం ఈ చట్టం ఉద్దేశాన్ని దెబ్బతీస్తుంది. ***అశోక్ మదన్ కేసులో*** హిమాచల్ ప్రదేశ్ హైకోర్టు 1972 చట్టంలోని సెక్షన్ 118కు సంబంధించి ఈ కింది ముఖ్యమైన పరిశీలన చేసింది.

> *"12. కాబట్టి చట్టం స్పష్టంగా ఉంది. కేవలం నామకరణం లేదా శీర్షిక డాక్యుమెంట్ దేనిని నిర్ణయించదు అనేవి డాక్యుమెంట్ ద్వారా సృష్టించబడిన హక్కులు. పార్టీల ఉద్దేశం ఇలా ఉండాలి అందరినీ కలిపి చదివి వినిపించారు. డాక్యుమెంట్లు మరియు ప్రవర్తన పార్టీలు వారు వ్యవహరించిన తీరు[మార్పు] డాక్యుమెంట్ కు ట్రీట్ చేశారు. 118 సెక్షన్ విధించారు. పరిమితం చేయాలనే ఉద్దేశ్యంతో ప్రవేశపెట్టారు నాన్-20కి అనుకూలంగా భూమి బదలాయింపు నిర్దేశిత వ్యక్తులకు తప్ప వ్యవసాయదారుడు సెక్షన్ లోనే పొందుపరిచిన విధంగా.. [మార్పు] దాని వెనుక ఉన్న ఉద్దేశ్యం ఏంటంటే.. ఆర్థికంగా లాభదాయకమైన వర్గం.. చిన్న చిన్నవాటిని అనవసరంగా సద్వినియోగం చేసుకోవద్దు. చిన్న మొత్తాలను కొనుగోలు చేయడం ద్వారా రైతులు హోల్డింగ్స్.. అనే నిబంధనను ప్రవేశపెట్టారు. లేని ధనవంతులుగా.. రైతులు కొనుగోలు చేస్తున్నారు. హిమాచల్ ప్రదేశ్ లో వ్యవసాయ భూమి అధిక ధరలకు స్థానికులను దోచుకుంటున్నారు. హిమాచల్ ప్రజలు.. అయితే ఈ విభాగం.. ప్రత్యేక సందర్భాల్లో స్వయంగా దానిని అందించింది బదిలీ కొరకు అనుమతి మంజూరు చేయవచ్చు వ్యవసాయేతరులకు భూమి.. [మార్పు] ఈ సెక్షన్ యొక్క రాజ్యాంగ చెల్లుబాటు శ్రీమతి సుదర్శన దేవి వి. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా, ఐఎల్ఆర్ 1978 హెచ్పీ 355.*

19. కేసు వాస్తవాలు, పరిస్థితుల దృష్ట్యా ఈ వ్యవహారంలో జోక్యం చేసుకునే అవకాశం కనిపించడం లేదు. దీంతో ఈ రెండు అప్పీళ్లను కొట్టివేశారు.

...న్యాయమూర్తి

(పమిడిగంతం శ్రీ నరసింహం)

...న్యాయమూర్తి

(సుధాంశు ధూలియా)

న్యూఢిల్లీ, జనవరి 31, 2023.